

راحت سخنرانی کنید

چارلز اوزگود
ترجمه فرزانه خردمند

سخنرانی را برای خودتان روشن سازید، سپس رئوس مطالب سخنان خود را تعیین کرده و نهایتاً نحوه اختتام سخنرانی و نتیجه‌گیری آن را مشخص کنید.

مثلاً می‌توانید هنگامی که می‌خواهید یک متن کوتاه برای پختن از رادیو یا تلویزیون یا سخنرانی تنظیم کنید، معمولاً آخرین جمله‌ای که قصد دارید بگویید، در ابتدای متن بنویسید. اگر از ابتدا می‌دانید پیام اصلی سخنانتان چیست، این روش به شما کمک زیادی می‌کند. در اینجا یادآور می‌شوم که همیشه یک اختتامیه خوب و قاطع از اهمیت خاصی برخوردار است: معمولاً آخرین چیزی که هر سخنران در انتهای سخنرانی خود اظهار می‌دارد، تنها چیزی است که بیشتر شنوندگان به خاطر می‌سپارند.

● سخن را کوتاه کنید

مدت زمان استاندارد یک کنسرت موسیقی ۱۲ دقیقه است. اگر تمام اعضای گروه ارکستر، اعم از خوانندگان و نوازندگان و... حداکثر تلاش خود را بکنند و به قول معروف حتی اگر خودشان را هم بکشند، نمی‌توانند بدون اینکه شنوندگان و بینندگان حوصله‌شان سر برود، بیش از ۱۲ دقیقه برنامه خود را ادامه دهند. حال که در مورد برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده وضع به این منوال است، فکر می‌کنید آیا توانایی شما برای سرگرم کردن و جلب توجه شنوندگان بیش از آنهاست؟

● واقع‌گرا باشید

اگر سعی کنید تظاهر کنید و یا شخصیت

درست مثل صحبت کردن معمولی با دوستان و آشنایان که همیشه با آنها حرف می‌زنید. گرچه از شما چه پنهان که خود من اساساً شخصی خجالتی هستم. من به عنوان فردی که بیش از ۳۰ سال از عمرش را گویندگی کرده‌ام، می‌توانم به جرأت به شما بگویم که توانایی سخنرانی در جمع، یک موهبت الهی یا نوعی استعداد ذاتی مثل قدرت نواختن موسیقی یا کشیدن نقاشی نیست. در واقع باید گفت هر فردی که قادر به صحبت کردن است، می‌تواند در جمع نیز سخن بگوید اما رعایت این نکات نیز ضروری است:

● همه چیز را ساده بگیرید.

شنوندگان یک سخنرانی از مجموعه آن تنها یک یا دو نکته اصلی را برداشت می‌کنند. دقت کنید: یک یا دو نکته، نه ۱۰ یا ۲۰ نکته!

اگر شما بتوانید بر یک یا دو جمله اصلی صحبت‌های خود، که در صدد تفهیم آن به شنوندگان هستید تأکید ورزید، بدانید که سخنرانی شما از انسجام کافی برخوردار نیست. همچنین اگر خودتان دیدگاه واضح و روشنی نسبت به چیزی که می‌خواهید بیان کنید ندارید، مطمئن باشید که شنوندگان شما هم این دیدگاه را نخواهند داشت.

● سخنان خود را دسته‌بندی کنید

صرفنظر از طولانی یا کوتاه بودن متن سخنرانی، سعی کنید آن را براساس اولویت به قسمتهای مختلف دسته‌بندی کنید. بدین ترتیب که ابتدا نحوه ارائه مقدمه و شروع

● مضطرب نباشید! دستپاچه نشوید!

هر کسی که بتواند حرف بزند، مطمئناً می‌تواند یک سخنران خوب هم باشد. آیا تا به حال برایتان اتفاق افتاده است که در حال رانندگی در شب، ناگهان با گربه‌ای مواجه شده باشید که در برابر نور چراغهای اتوموبیلتان متحیر و بدون حرکت مانده باشد؟

چیزی که باعث شده گربه در جایش خشکش بزند و قادر به حرکت نباشد، اصطلاحاً «ترس از مواجهه با صحنه» است که برای ما هم مشابه این حالت به بدترین وجه در لحظات شرکت در صحنه‌های مختلف، اعم از سخنرانی، نمایش، فیلمبرداری و... در برابر جمع، نور پروژکتور، دوربین و... پیش می‌آید.

صحبت کردن در جمع چیزی است که کمتر کسی رغبت به انجام آن دارد و علت این امر هم این است که همه ما از مورد تمسخر قرار گرفتن در جمع وحشت داریم و هرچه سخنرانی مورد نظر مهمتر باشد، این احساس ترس و دلهره بیشتر است. ■

اما اضطراب و نگرانی دیگر کافی است. سخنرانی در جمع بسیار راحت است،

- شنوندگان سخنرانی، از مجموعه آن تنها یک یا دو نکته اصلی را برداشت می‌کنند. دقت کنید: یک یا دو نکته، نه ۱۰ یا ۲۰ نکته!
- اگر سعی به تظاهر کنید یا شخصیت خود را آن‌طور که نیست جلوه دهید، به احتمال قریب به یقین سخنران موفق نخواهد بود.
- زمانی که احساس کردید حضار قدری کسل و خواب‌آلود شده‌اند، از تماسهای چشمی کمک بگیرید.
- خواندن متن سخنرانی هیچ وقت به اندازه صحبت کردن برای شنوندگان جاذبه ندارد.

خود را آن‌طور که نیست جلوه دهید، به احتمال قریب به یقین موفق نخواهید بود. اگر داستانی برای حضار تعریف می‌کنید که به نظر خودتان هم خنده‌دار نمی‌آید، نباید انتظار داشته باشید که شنوندگان شما از شنیدن آن ماجرا بخندند. یا اگر موضوعی را که به سماع شنوندگان می‌رسانید خودتان را متأثر نساخته، انتظار نداشته باشید که شنوندگانتان از شنیدن آن موضوع تحت تأثیر قرار گیرند.

«رابرت فراست» در یکی از نوشته‌هایش گفته بود: «نوشته‌ای که اشکی به دیدگان نویسنده نیآورد، مسلماً نمی‌تواند خواننده را بگریاند.» در واقع عین این موضوع در مورد افراد سخنران در جمع نیز صدق می‌کند. در حقیقت شما به عنوان فردی سخنرانی خواهید کرد که تجربیاتی دارد که شنوندگان مشابه آنرا تجربه نکرده‌اند. سعی کنید آنها را در تجارب خود شریک سازید. تلاش کنید شنوندگانتان را با خود هم احساس کنید و شرایط را طوری بازگو نمایید که آنها احساس همان زمان شما را به دست آورند، خواه پرهیجان باشد یا بی‌روح، وحشتناک باشد یا غم‌انگیز، نفرت‌آور باشد یا اهانت‌آمیز و بالاخره سعی کنید برای جذابتر کردن صحنه‌های خود نیز از ضمائر و افعال اول شخص مفرد استفاده کنید که این خود قویترین ابزار در دست سخنران است.

- کنترل جلسه را به دست بگیرید
- چند لحظه اول شروع سخنرانی لحظات حساسی هستند. در این چند ثانیه شما باید

رابطه بین خود و شنوندگانتان را تقویت کنید. لبخند بزنید، با حرکت سر از مجری برنامه که شما را به حضار معرفی کرده است تشکر کنید. سپس کمی مکث نموده و تا زمانی که توجه همه حضار را به خود جلب نکرده‌اید، سخنانتان را آغاز نکنید. در این لحظه است که تک تک شنوندگان تمرکز فکر پیدا می‌کنند و بلافاصله جملاتی را که می‌خواهید بگویید، درک می‌کنند و این درست همان چیزی است که شما می‌خواهید!

زمانی که احساس کردید حضار قدری کسل و خواب‌آلود شده‌اند، از تماسهای چشمی کمک بگیرید. از میان شنوندگان سه چهره آشنا را، یکی در سمت چپ، یکی سمت راست و دیگری در وسط جمع انتخاب کنید. بدین طریق شما با مخاطب قرار دادن هر کدام از این سه نفر و نگاه کردن به آنها، در واقع تمام اعضای گروه شنونده را مورد توجه و خطاب قرار می‌دهید.

- از روخوانی متن سخنرانی پرهیزید

خواندن متن سخنرانی هیچ وقت به اندازه صحبت کردن برای شنوندگان جاذبه ندارد. بیان سخنان یا کلماتی که فی‌البداهه و مستقیماً از دل برآیند تأثیر خاصی بر شنونده دارند خصوصاً اگر این کلمات با احساس بیان شوند و خیلی یکنواخت و خسته‌کننده نباشند.

البته استفاده از یادداشتهای کوچک حاوی سرفصلها و رئوس مطالب، کار

عقلانه‌ای است. این یادداشت به شما کمک می‌کند نکاتی را که در نظر دارید درباره آنها صحبت کنید به خاطر آورید و ضمناً در میان سخنرانی یاریتان می‌کند که بدانید در کجای بحث هستید.

- آرام و خونسرد باشید

در شرایط بحرانی و زمانی که انسان اضطراب شدید دارد فرد ناخودآگاه فراموش می‌کند که به طور صحیح و کامل نفس بکشد.

به همین خاطر سعی کنید هنگام سخنرانی کردن، به دلیل اضطرابی که احياناً ممکن است بر شما مستولی شود، از کشیدن نفسهای عمیق و یا بلعیدن ناگهانی هوا پرهیزید و تندتر از حالت‌های عادی نفس نکشید. بلکه تلاش کنید خیلی آرام و متناوب و با کمک گرفتن از پرده دیافراگم خود (پرده حجاب حاجز) نفس بکشید. این کار باعث می‌شود که از نظر عصبی هم، آرام و خونسرد باشید.

در خاتمه باید گفت که صحبت کردن در جمع، سخت‌تر از غذا خوردن با چوبهای غذاخوری چینیها نیست. این عمل به ظاهر مشکل، وقتی که بدانید چطور باید آن را انجام دهید، برایتان بسیار راحت خواهد شد.

*

شاید بار بعد نوبت شما باشد که در جلسات اداری یا جلسه اولیاء و مربیان مدرسه فرزندان و یا دفاعیه از تز دانشگاهی خود صحبت کنید. ببینید این پیشنهادات برایتان کارگشا خواهند بود یا نه؟

جایگاه زن در فقه کیفری اسلام

زینب السادات کرمانشاهی

۹۹ بحث قصاص از مباحث حساس و کارآمد فقه اسلام است و در این مبحث دیدگاههای فقیهان درباره قصاص مردی که به اتهام قتل یک زن، تحت تعقیب و کیفر قرار می‌گیرد، حساستر و مورد توجه خاص ماست.

آیا اسلام برای زن ارزشی نصف مرد قائل است؟ یا سخن از نقص و تفاوت، به دیه او ارتباط پیدا می‌کند؟ یا اصولاً در هر دو، زن و مرد مساویند؟

در مقاله حاضر دیدگاه فقیهان را در مسئله یاد شده مطرح می‌کنیم و سپس با تکیه بر قواعد فقهی و اصولی از منابع اصیل اسلام (قرآن و سنت) پاسخ صحیح پرسش فوق را می‌جویم. ❏

پیش از ورود به بحث، لازم است دقیقاً به این تذکرات توجه شود:

الف- ما بر آنیم تا در این مقاله کوتاه به اقتضای حال عامه خوانندگان محترم، ساده و گذرا، نظریه برابری زن و مرد را در قانون جزایی اسلام مطرح کنیم. این نظریه را اگر در قالب فقهی مطرح کنیم باید بگوییم ما شرط تکافؤ (هم طرازی) در دین را می‌پذیریم و پس از آن شرط جنسیت و حریت و بردگی را مورد نقد قرار می‌دهیم. بر این مبنا زن و مرد، آزاد و برده، به شرط مسلمان بودن، برابری دارند. انسان آزاد را برای قتل برده مسلمان قصاص می‌کنند چنان‌که برای زن، و از این نظر تفاوتی نمی‌بینیم.

ب- پس از رحلت حضرت رسول ص در تبیین و تفسیر احکام موجود و همچنین استخراج مقررات و احکامی برای موضوعات جدید، اختلاف نظرها و آرای فراوانی پدید آمد. مهمترین نظرات در قالب مکاتب مدینه، بصره، کوفه، عراق و خراسان عرضه می‌شد. هر یک از امامان مکاتب یاد شده تنها به سلیقه و رأی خود نظرپردازی می‌کردند و تلاش داشتند مشکلات قانونی جامعه اسلامی را دربانند و حل کنند. هیچ

یک از این نظرات را نمی‌توان صریحاً و به طور قطع و یقین به اسلام منسوب کرد که این، تنها آرای مسلمانان است و نه اسلام. یکی از اساتید از «آیت‌الله بروجردی» نقل می‌کرد که ایشان در درس خارج فقه خود به شاگردان توصیه می‌کردند که فقه اهل سنت را بخوانید زیرا فرمایشات امام باقر^ع و امام صادق^ع به ضمیمه آرای آنان قابل فهم است.

ج- از استدلال و سخن فقیهان، محدثان و مفسران دینی به خوبی برمی‌آید که قوانین کیفری اسلام بیشتر جنبه امضایی داشته تا تأسیسی، و اسلام رسم گذشته را در قصاص و دیات پذیرفته و در آن اصلاحاتی پدید آورده که عمده آن برداشتن تبعیض بوده است. تذکر یک نکته در این جا ضروری است: نگارنده با اطلاع از قواعد فقه و اصول، از اصطلاحات رایج پیروی نمی‌کند و خود را مقید به آن نمی‌داند.

چ- دخالت زمان و مکان و سیاست در قوانین اسلامی و فقه و احکام، موضوع غیرقابل انکاری است. روایاتی بر این مفهوم دلالت صریح دارد. بنابراین بازنگری فقیهان در قوانین مورد نیاز جامعه هیچ‌گاه از ارزش و قداست احکام اسلامی کم نمی‌کند بلکه بر قدرت آن می‌افزاید. قانونگذار اسلام در نخستین مراحل قانونگذاری متوجه این موضوع بوده و صریحاً این تغییرات و بازسازیها را پیش‌بینی کرده است. جمود بر ظاهر روایاتی که موضوع آن عوض شده و نادیده گرفتن موضوعات جدید مورد نیاز به معنای صد از سیل‌الله (بازداشتن مردم از راه خدا) است. در دنیای کنونی هیچ خدمتی به دشمن دین بهتر از اعمال چنان شیوه‌ای نیست: اعتراف صریح از سوی خود اندیشمندان و ایده‌نولوگهای دینی بر نقص دین! دفاع از اسلامی که رهبری مردم را تا قیامت بر عهده دارد، و دین استوار و ساده و دین زندگی معرفی شده، اقتضا می‌کند که فراخور تحولات کنونی و اندیشه‌ها و مکاتب فلسفی و کلامی عصر حاضر، در قوانین استنباطی آن تجدید نظر شود.

ح- این مقاله یک بحث انتقادی است به منظور کمک به قانونگذار برای تجدید نظر در قوانین، نه بحثی فتوایی یا بدعتی!

این موضوع، مسئله جدید و بی‌سابقه‌ای نیست. علمای بزرگی در گذشته‌های دور بر این نظرات اصرار داشته‌اند اما بنا به عللی، جو حاکم و غالب غیر از این می‌خواسته است.

مباحث این مقاله در پنج فصل تنظیم شده که عبارتند از:

- ۱- قصاص نفس
- ۲- قصاص عضو
- ۳- دیه نفس
- ۴- دیه عضو و ارش و...
- ۵- حدود و تعزیرات

۱ - قصاص نفس

در فصل اول (قصاص جان) سه نظریه در فقه اسلام مطرح است:

الف: نظریه تفاوت به پرداخت نصف دیه به مرد قاتل زن

ب: نظریه مساوات زن و مرد

ج: نظریه نابرابری زن و مرد. این نظریه، مرد را برای کشتن زن قصاص نمی‌کند.

نظرات را کوتاه و فشرده با دلایل و قراین آن طرح می‌کنیم و به نقد آن می‌نشینیم. محور بحث ما در طی مقاله حاضر، «ماده ۲۰۹ قانون مجازات اسلامی» مصوب ۱۳۷۰ شمسی است که عنوان می‌کند:

«هرگاه مرد مسلمانی عمداً زن مسلمانی را بکشد، محکوم به قصاص است. لیکن باید ولی زن قبل از قصاص قاتل، نصف دیه مرد را به او بپردازد.»

مبانی نظریه تفاوت:

در دیدگاه تفاوت (زن و مرد در پرداخت نصف خونبهای مرد قاتل)، فقیهان به ادله اربعه: کتاب، سنت، اجماع و عقل، استدلال کرده‌اند. از میان متون فراوان فقهی در تشریح مبانی استدلال نظریه تفاوت که در

جامع باشد، نظریه تفاوت را بر قرآن عرضه می‌داریم. پس از آن روایاتی که اشاره کرده بود و سپس اجماع و در نهایت محک عقل را به میان می‌آوریم.

قرآن و دیدگاه تفاوت:

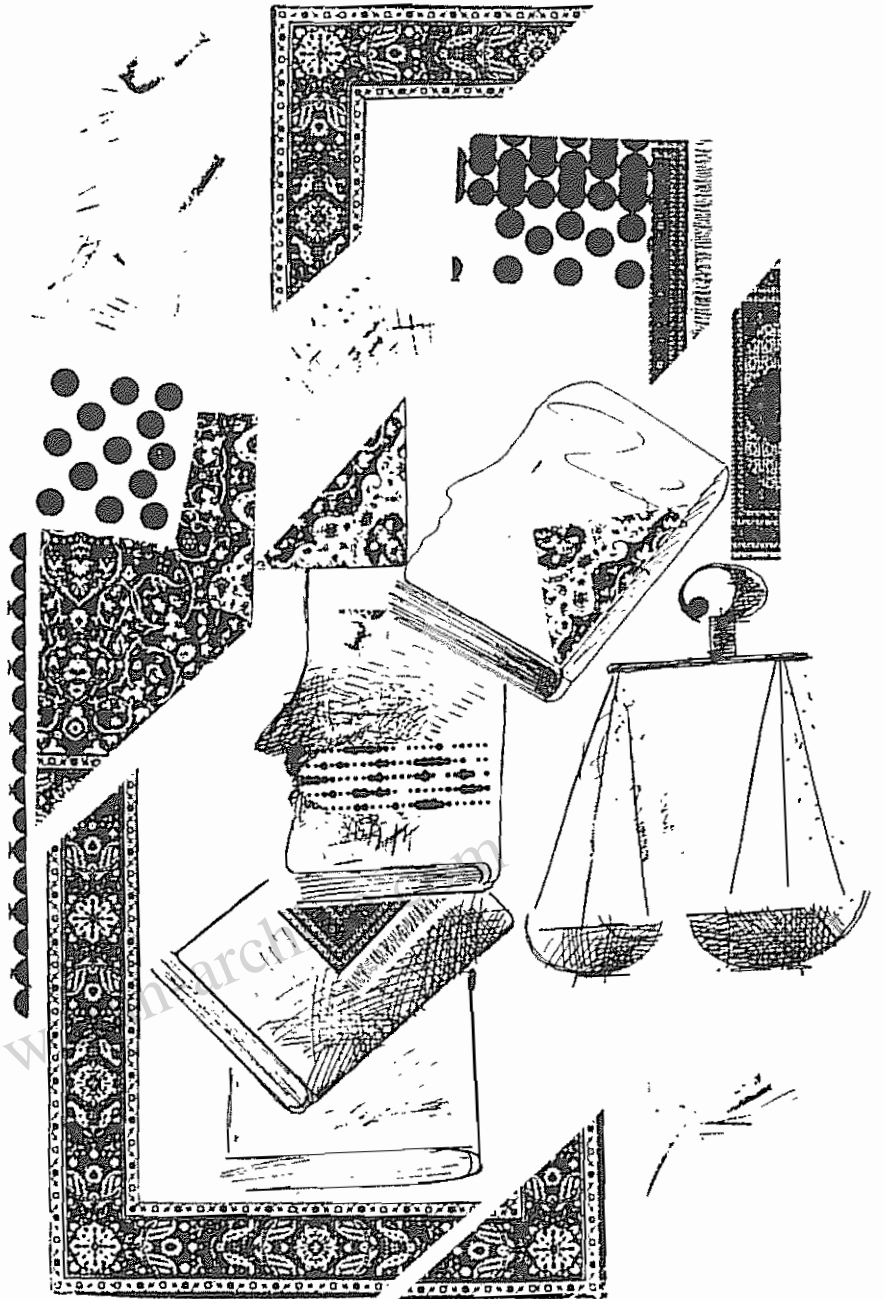
گرچه در قرآن هیچ آیه‌ای موافق مشرب معتقدان نظریه تفاوت (و نابرابری) وجود ندارد اما ظاهر برخی از آیات شریفه قرآنی مستمسک افکارشان قرار گرفته است. به دو مورد از چنین برداشتهایی اشاره می‌کنیم و قضاوت را بر عهده شما می‌گذاریم:

الف - آیه ۱۷۸ سوره بقره: «یا ایها الذین امنوا کتب علیکم القصاص فی القتل الحرح بالحر والعبد بالعبد و الأثی بالاثی...» ای مؤمنان در کشته‌ها بر شما قصاص نوشته شده، آزاد به آزاد، برده به برده و زن به زن...»

جمله مورد استناد، دو کلمه «الأثی بالاثی» می‌باشد. می‌گویند آیه از قصاص مرد در برابر مرد و زن در برابر زن سخن گفته و مفهوم آن چنین است که تنها زن را در برابر زن اعدام می‌کنند، نه در برابر مرد.

این آیه شریفه با این توجیه اصولی (!) برای دیدگاه سوم کاربرد دارد که اساساً مرد را در برابر کشتن زن قصاص نمی‌کند نه برای دیدگاه تفاوت. معتقدان و پیروان این دیدگاه با کمک روایاتی که پس از پرداخت نصف دینه مرد قاتل او را مستوجب کیفر اعدام می‌داند، می‌توانند استدلال خود را کامل کنند، اما در این صورت نیز نمی‌توانند به قرآن استناد نمایند که اساس تشریح این قانون بر محور روایات است نه قرآن و شاید به همین دلیل صاحب جواهر نامی از قرآن نمی‌آورد(!)

بر این استدلال می‌توان اشکال کرد که:
۱- آیه مفهوم ندارد، بدین شکل که در قرآن فقط از قصاص زن در برابر زن سخن به میان آمده و به صورت دیگر مسئله که قصاص مرد برای زن باشد نظر نداشته است. چنان که در دو فقره اول، و باتوجه به شأن نزول آیه شریفه مطلب یاد شده به خوبی

این رأی شهرت بیشتری دارد.»

در توضیح و تفسیر عبارت محقق، مرحوم «محمدحسن نجفی» متوفای ۱۲۶۶ قمری می‌نویسد: «بلاخلاف اجده فیه بل الاجماع بقسمیه علیه مضافاً الی النصوص المستفیضة او المتواترة الی مَرِّ بعضها...» هیچ‌گاه خلاف (این نظر را) ندیده‌ام بلکه اجماع به هر دو قسم (محصل و منقول) بر اثبات این نظریه است. اضافه بر آن نصوص (=روایات) مستفیض یا متواتر که برخی از نظر گذشت، بر آن دلالت دارد.»

مرحوم صاحب جواهر به قرآن اشاره‌ای ندارد و تنها مدرک سخن خویش را روایات و اجماع می‌داند اما برای آنکه بحث ما

«ماده ۲۰۹ قانون مجازات اسلامی» آمده، متن شرایع و شرح آن (جواهر الکلام) را برگزیدیم که از مقبولترین کتب شیعی است. مرحوم «محقق» در شمارش شرایط قصاص می‌نویسد:

«التساوی فی الحریة والرّق فیقتل الحر بالحر و بالحرّة مع ردّ فاضل دینه و الحرّة بالحرّة و بالحرّ ولا یؤخذ ما فضل علی الاشهر» = تساوی قاتل و مقتول در آزادگی و بردگی شرط است. پس مرد آزاد را برای مرد آزاد می‌کشند و همچنین برای زن آزاد، به شرط پرداخت افزونی دینه مرد قاتل. و زن آزاد را در برابر زن آزاد قصاص می‌کشند چنان‌که برای مرد آزاد، و تفاوت نمی‌گیرند.

● دفاع از اسلامی که رهبری مردم را تا قیامت برعهده دارد، اقتضا می‌کند فراخور تحولات و اندیشه‌های کنونی در قوانین استنباطی آن تجدید نظر شود.

روشن می‌شود.

۲- دقت در معنای واژه «القتلی» منطوق (پیام) آیه را روشن می‌کند.

اگر الف و لام واژه یاد شده عهد (اشاره) باشد که هست، منظور آن - چنان که در شأن نزولش آمده - کشتگان خاصی است که پیش از اسلام به قتل رسیده بودند و حالا اسلام برای آن قانونی در نظر گرفته است. چه آنکه برخی از قبایل عرب برای یک زن، چند مرد و برای یک برده افراد آزاد را می‌کشتند تا انتقام بیشتری گرفته باشند اما اسلام برای حل مشکل آنان پیشنهاد می‌کند که یک مرد به جای یک مرد، یک برده به جای یک برده و یک زن به جای یک زن کشته شود و اسراف در قتل^۵ را محکوم می‌کند. در یکی از فرامین حکومتی حضرت محمد^ص به قبایل عرب موضوع جالبی مطرح شده که در تفسیر این برداشت مؤثر است.

پس از نام خدا و عنوان نامه چنین آمده: انهم امة واحدة من دون الناس المهاجرون من قریش علی ربعتهم يتعاقلون بينهم و هم یفدون عانیهم بالمعروف و القسط بین المؤمنین و بنی عوف علی ربعتهم يتعاقلون معاقلهم الاولى = مسلمانان امت واحدند مهاجران از قریش به نسبت همان منزلت و جایگاهی که دارند میان خویش دیه می‌پردازند. و برای اسیرشان به معروف و قسط میان مؤمنان فدیة می‌دهند و بنی عوف با همان منزلت دیه خود را به شکل نخست (جاهلی) پرداخت می‌کنند. «جملة مورد استناد «معاقلهم الاولى» است که سخن از دیه آنان تا هنگام اسلام آوردن مطرح شده. و پیمان مذکور را حضرت محمد^ص برای وحدت قبایل ایجاد کرد. از این گذشته «قتلی» یعنی کشته‌شده‌هایی که نامشخص‌اند، چنان که در نزاع دسته جمعی قبایل بوده و هنوز هم هست.

پس از آنکه نزاع می‌خواهد و کشته‌ها را می‌شمرند، هر قبیله‌ای از کشته‌های خود آمار می‌دهد و راه حل منصفانه آن خواهد بود که در برابر افزونی کشته‌های قبیله‌ای خاص از طرف مقابل به همان اندازه مجازات شوند حال مجازات قصاص باشد یا دیه.

۳- مفهوم آیه شریفه (عدم قصاص مرد برای زن) به اجماع علمای همه مذاهب

مورد عمل نیست و فتواها به جز چند نفری اندک جز آن است.

در روایات نیز همین فتوا معمول است. در یکی از این روایتها که از «محمدبن مسعود عیاشی» به ما رسیده امام صادق^ع فرموده‌اند: زن در برابر مرد قصاص می‌شود. گرچه نصف دیه را به قاتل می‌پردازند.»

محمدبن ادریس می‌نویسد: «سخن خدای بزرگ «والأنثی بالأنثی» دلالت ندارد که مرد برای کشتن زنی قصاص نمی‌شود. جز از راه دلیل خطاب. و این راه متروکه است زیرا دلیلی جز آن بر قصاص وجود دارد. و به دلیل خطاب، نزد محققان یاران ما عمل نمی‌شود.»

ب - آیه ۳۳ سوره اسراء: و من قتل مظلوما فقد جعلنا لولیه سلطانا فلا یسرف فی القتل انه کان منصورا = هر که به ستم کشته شده برای ولی او سلطه قرار دادیم (تا قصاص کند) پس در قتل زیاده‌روی نکند که او یاری می‌شود.»

آیه شریفه بر دو نکته اساسی تکیه دارد. اول آنکه قصاص را خود بی‌اجازه حکومت اسلامی انجام ندهد. از دید قرآن حکومت پشتیبان مظلومان است و از حق آنان دفاع می‌کند و دیگر آنکه در قتل زیاده‌روی نکند. و اگر یک نفر از خاندانش کشته شده دو نفر را نکشد.

اما برخی گفته‌اند اسراف در قتل بدین معنی است که مردی را برای یک زن بکشند. چنین فکری زن را برابر مرد نمی‌داند و مردان را برتر و در ارزش فراتر از زنان می‌داند. از نظر اینها در این صورت اسراف است اگر مردی را برای کشتن زنی قصاص کنند، پس وقتی نصف دیه مرد را به او بدهند، اسراف نخواهد بود. این بیان در روایت «ابوالعباس» از امام صادق^ع دیده می‌شود. ولی در اینجا از یک نکته غفلت شده که چطور اصل قصاص در آیه شریفه برای انسان عام و مطلق مقرر شده و زن و مرد، برده و آزاد، همه در برابر قانون خدا یکسانند؟ از این آیه به تنهایی چنان فتوایی استخراج نمی‌شود زیرا اصل قصاص برای همگان فرض و واجب شده. «من قتل» عام است. هر که کشته شده باشد چه زن یا مرد، ولی او حق قصاص دارد اما زیاده‌روی

نمی‌کند. چه زیاده‌روی در کیفیت نحوه کشتن باشد یا در کمیت آن، و اسراف به این معنی است.

شاید برداشت فتوای مشهور شیعه از آیه شریفه، طبق همان روایاتی صورت گرفته باشد که فهم تأویل و بطون قرآن را به امامان^ع نسبت می‌دهند و عقل خود را از درک چنان حقایقی قاصر و عاطل می‌دانند اما نگارنده در صدور آن تردید دارد. این همه بدون توجه به «آیه ۴۵ سوره مائده» است و با عدم توجه به مباحث و استدلالهای مخالفان این نظریه که از قدرت و قوت بالایی برخوردار است.

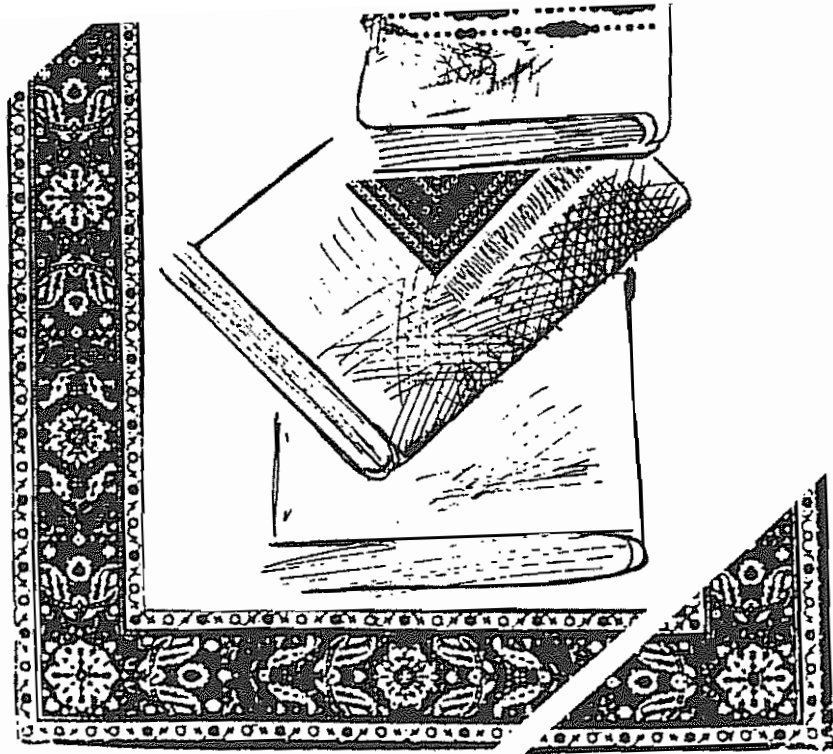
روایات دیدگاه تفاوت:

بیشترین روایات این باب را (یازده فقره) مرحوم «شیخ طوسی» (۳۸۵ - ۴۶۰)، پایه‌گذار و امام مطلق فقه شیعه امامی نقل کرده است. گرچه به طرق دیگر در آثار «کلینی» و «صدوق» هم آمده است. ذکر مجموع روایات یادشده در خور این مقاله نیست، به عنوان نمونه از سه مورد یاد می‌شود:

۱ - «شیخ طوسی عن احمد بن محمد عن ابن محبوب عن عبدالله بن سنان، قال: «سمعت ابا عبد الله^ع یقول فی رجل قتل امرته متعمداً فقال إن شاء اهلها ان یقتلوه یؤدوا

الی اهلہ نصف الدیة و ان شاؤوا اخذوا نصف الدیة خمسة الاف درهم» = از طریق احمدبن محمد از پسر محبوب از عبدالله بن سنان روایت می‌کند که از امام صادق^ع شنید درباره مردی که زنش را به عمد کشته بود، می‌گفت: اگر اهل زن بخواهند مرد قاتل را قصاص کنند، باید نصف دیه او را بپردازند و اگر نخواهند، نصف دیه مرد - پنج هزار درهم - را می‌گیرند (و از قصاص صرف نظر می‌کنند).

۲ - «شیخ طوسی عن القاسم بن عروة عن ابوالعباس و غیره عن ابی عبد الله^ع قال: ان قتل رجل امرأة خیر اولیاء المرثة. ان شاؤوا أن یقتلوا الرجل و یغرموا نصف الدیة لورثته و ان شاؤوا ان یأخذوا نصف الدیة» = از طریق قاسم پسر عروه از ابوالعباس و جز او از امام صادق^ع روایت کرده که گفت: «اگر مردی زنی را کشت، اولیای زن مخیرند، اگر

خواستند قصاص می‌کنند و نصف دیه مرد را به ورثه او می‌دهند و اگر مایل بودند، نصف دیه مرد را می‌گیرند.»

۳- «شیخ طوسی عن محمدبن احمدبن یحیی عن محمدبن الحسن عن محمدبن عبدالله عن علاء بن محمدبن مسلم، قال: سألت ابا جعفر عن امرأتین قتلتا رجلاً عمداً قال: تقتلان به. ما یختلف فی هذا احد = به طریق یاد شده از محمدبن مسلم نقل کرده که از امام باقر ع پرسید دو زن یک مرد را عمداً کشته‌اند. امام ع گفت: هر دو کشته می‌شوند. هیچ کس در این فتوی اختلاف ندارد.»

بررسی روایات:

از چهار زاویه روایات را مورد نقد و بررسی قرار می‌دهیم: ۱- از ناحیه سند و جهت صدور آن ۲- از ناحیه پیام و مفهوم و منطوق ۳- در تعارض با قرآن و روایات دیگر ۴- عمل اصحاب امامیه

سند روایات:

مجموع روایانی که فتوای تفاوت را نقل کرده‌اند، عبارتند از:

- محمدبن یحیی - احمدبن محمد - علی بن ابراهیم - ابراهیم - ابن محبوب - عبدالله بن سنان (شماره اول)
- علی بن ابراهیم - محمدبن عیسی - یونس - عبدالله بن مسکان (شماره دوم)
- علی بن ابراهیم - ابراهیم - ابن ابی عمیر - حقا - حلی (شماره سوم)
- محمدبن یحیی - احمدبن محمد - علی بن حکم - علی بن ابی حمزه - ابی بصیر (شماره چهارم)

- محمدبن یحیی - احمد - عن بن محبوب - بن ولاد - ابی مریم (شماره پنجم)
- ابی اشعری - محمدبن عبدالجبار - صفوان بن یحیی - ابن مسکان - ابی بنسیر مرادی (شماره ششم)

- سان سند - صفوان - اسحاق بن عمار - ابی بصیر (شماره هفتم)

- حسین بن سعید - احمدبن عبدالله - ابان - ابی مریم (شماره هشتم)

- قاسم بن عروه - ابی العباس - و غیره (شماره نهم)

- حسن بن محبوب - علی بن رثاب -

محمدبن قیس (شماره دوازدهم)

○ احمدبن محمد - مفضل - زید الشحام

(شماره سیزدهم)

○ محمدبن احمدبن یحیی - محمدبن الحسن - محمدبن عبدالله - علاء - محمدبن مسلم (شماره پانزدهم)

○ محمدبن المسعود العیاشی - سماعه بن مهران (شماره بیستم)

○ همین فرد از ابوالعباس (شماره بیست و یکم)

(ترتیب اسناد یاد شده بر حسب شمارش روایات و مسائل شیعه است.)

سند شماره اول به احمدبن محمد مجهول است و در سند دوم محمدبن عیسی قرار گرفته که «شیخ طوسی» خود او را تضعیف می‌کند. اگر از علی بن ابراهیم صرف نظر کنیم روایت بعدی به علی بن ابی حمزه ضعیف است. در سلسله روایت پنجم احمد مجهول است.

در باره محمدبن عبدالجبار (= ابی الصهبان) تنها شیخ طوسی او را توثیق کرده

ولی درباره اش دچار اختلافات فاحشی شده. یکبار او را از یاران امام جواد ع، بار دیگر از یاران امام هادی ع، سومین بار از

اصحاب امام سسری ع و چهارمین مرتبه از کسانی می‌داند که مستقیم از امامان روایت نمی‌کنند. با این وصف روایت شماره ششم و هفتم را نیز می‌توان معتبر دانست.

ابو مریم که همان عبدالغفار است بین دو نفر مردد است: یکی عبدالغفار بن حبیب

طایبی جازی و دیگری ابی مریم انصاری. در

مورد نفر اول، «نجاشی» او را از روایان

امام صادق ع شمرده، توثیق می‌کند ولی شیخ

طوسی درباره اش دو گونه سخن می‌گوید. یکبار او را جزو یاران امام صادق ع و

بار دیگر جزو افرادی می‌نویسد که از امام

روایت ندارد. در مورد نفر دوم نیز شیخ

طوسی دچار همین تهافت (اختلاف) و

دگرگونیها شده، یکبار او را از یاران علی بن

حسین ع، بار دوم از یاران امام باقر ع و

سومین بار از اصحاب امام صادق ع نوشته

است. برخی در «رجال» خود او را از

یاران امام صادق ع می‌دانند که زمان امام باقر

ع را درک کرده است و نجاشی ضمن توثیق،

وی را از یاران امام باقر ع و امام صادق ع

می‌داند. با این وصف چنین اختلافی موجب

وهن روایات اوست و شماره هشتم نیز

خداشه‌دار می‌شود.

روایت نهم به وسیله قاسم ابن عروه

ضعیف است. چنان که شماره سیزدهم به

وسيلة زیدالشحام تضعیف شده است.

به مشرب ققیهان شیعی روایات «عیاشی»

نباید صحیح باشد که وی از اهل سنت بوده

و مستبصر شده است. علاوه بر این، از افراد

ضعیف خبر نقل می‌کند و بدین طریق شماره

بیستم و بیست و یکم نیز مخدوش است.

نجاشی پیرامون روایت پانزدهم نوشته که

احمدبن محمدبن یحیی بر مراسیل (خبرهای

بدون سند) تکیه می‌کرد و از ضعیفان نقل

می‌نمود. برخی از عالمان بزرگ شیعی

تعدادی از روایات او را جدا کرده و پاره‌ای

۱۰ قبول نمی‌کرده‌اند. شیخ طوسی نقل می‌کند

که ۱۰۰ حدیثین بابویه روایات احمدبن محمد

را دسته‌بندی کرده و برای روایاتی که شامل غلو و تخلیط است استثنا قایل شده و آنها را قبول نداشته است. چنین سخنانی دربارهٔ این شخص، اعتماد ما را به روایات او سلب می‌کند و با این بیان، روایت شمارهٔ پانزدهم نیز قابل اعتماد نخواهد بود.

تا اینجا تنها روایت «حسن بن محبوب» باقی مانده که از معدود راویان ثقه، از رجال شیعهٔ امامی است و «کشی» او را از فقهایی می‌داند که یاران شیعی بر تصحیح گفته‌اش اجماع دارند.

مرحوم «آیت‌الله خویی» نوشته‌اند مقتضای سخن «کشی» آن است که حسن بن محبوب پس از وفات امام صادق متولد شده و این موضوع با نقل روایاتش از «ابوحمزه» که در دورهٔ حیات امام صادق مرده است و با روایات او از «محمد بن اسحاق مدنی» متوفای ۱۵۱ قمری منافات دارد. علاوه بر این معلوم نیست چرا نجاشی از او یاد نکرده است! ایشان در جای دیگری نوشته پدرش برای هر روایتی که از «علی بن رثاب» می‌نوشته یک درهم به او می‌داده. و اما اینکه یاران درگذشته بر صحت گفته‌های او اجماع کرده‌اند، خود محل تأمل است. زیرا اولاً مراد از یاران، فقیهان و محدثانی بوده که «کشی» آنان را می‌شناخته و تا دورهٔ حیات او (سدهٔ چهارم) امتداد داشته است. ثانیاً اتفاق و اجماع عده‌ای از عالمان بر صحت خبر، اصولاً معقول نیست و رأی اینان نمی‌تواند واقعیت را تغییر دهد، واقعیتهایی که این اجماع کنندگان به آن علم ندارند و از طریق خبر شنیده‌اند.

اگر گفته‌ها و منقولات «ابن محبوب» مطابق با واقع باشد، رأی اینان زاید است و اگر مخالف واقع باشد رأی اجماع کننده‌ها بی‌تأثیر است. پس رأی این بزرگان در وقوع و عدم آن هیچ اثری ندارد و برای آیندگان هم حجت نخواهد بود، که آیندگان خود فقیهانی دارای رأی و اندیشه‌اند.

در مورد «علی بن رثاب»، راوی دیگر حدیث، نجاشی هیچ نمی‌گوید و روایات او را از ابوالحسن و امام صادق می‌داند اما شیخ طوسی به استناد خبری که از «ابن ولید» به او رسیده، توثیقش می‌نماید و او را از یاران امام صادق می‌شمرد.

راوی دیگر، «محمد بن قیس» است که شیخ مفید در رسالهٔ «العددیة» وی را از اعلام و ریسان می‌داند: کسی که قابل طعن نیست و فتوی و احکام از او گرفته می‌شود. جز او کسی دیگر وی را توثیق نکرده است

اما در ترجمهٔ «محمد بن قیس بجلی»، نجاشی او را توثیق می‌کند.

«محمد بن قیس» به شش نفر اطلاق می‌شود که مرحوم «آیت‌الله خویی» دو نفرشان را مهمل و دو نفر را ثقه، یکی را مدوح و یکی را ضعیف می‌داند و می‌نویسد روایت «علی بن رثاب» از آن دو نفر ثقه است. پس ادعای مرحوم «محمد حسن نص نجفی» که از روایات صحیح متواتر نام می‌برد، معلوم شد.

۱- مجموعهٔ قوانین سال ۱۳۷۰، چاپ روزنامه رسمی، تابستان ۱۳۷۱، قانون محازات اسلامی، ص ۵۹۳ - ۶۵۴

۲- جواهر الکلام ج ۴۳، بحث فصاص جان
 ۳- مستفیض خبری است که بیش از یک نفر آن را نقل کرده باشد اما به حد تواتر نرسد و متواتر

خبری است که از طرق زیادی نقل شده باشد به حدی که «تواطؤ کذب» در آن عادتاً محال باشد.

۴- جواهر الکلام ج ۴۳، بحث فصاص جان.

۵- اسراف در قتل در آیهٔ ۳۳ سورهٔ اسراء مطرح شده است. پیام آیهٔ شریفه آن است که در فصاص پس از وجود شرایط دیگر اسراف نشود و در شیوهٔ انتقامجویی نیز عدالت و قسط رعایت گردد.

۶- السیره النبویه لابن هشام ج ۲ ص ۱۴۳، چاپ بیروت، دارالکتب العربی.

(این فرمان دربارهٔ جرایم پیش از اسلام توسط قبایل عرب است که پس از اسلام آوردن آنان وضع گردیده و طولانی است. برای اطلاع کاملتر به ماخذ آن رجوع کنید).

۷- السرائر ج ۳ ص ۳۲۴-۳۲۵، چاپ دفتر انتشارات اسلامی - قم.

آیا کسب اجازه از شوهر در امور لازم است؟

همفکری، مودت، عشق و صمیمیت است. هر یک از زوجین وقتی احساس کنند در فضای پاک خانواده اختلال می‌شود، حق دارند از خروج طرف مقابل جلوگیری کنند و چنان نیست که فقط زن باید اجازه بگیرد. در موارد بسیاری، مرد نیز باید از زن اجازه بگیرد. هر کدام از زوجین حق خود را به انگیزهٔ وجود مصالح و مفاسد عقلانی - دینی، اعمال می‌کنند و بدین ترتیب هر دو بر یکدیگر ولایت دارند. مسئله، ریشهٔ مودت و رحمت دارد و این خود بسیار حائز اهمیت است.

در این صورت موضوع تمکین (یا احتباس و تسلیم به رأی فقیهان دیگر) نیز طرفینی است و شوهر هم در مواردی باید از زنش تمکین کند. با این بیان ارتباط اجازه با تمکین و سپس نفقه روشن می‌شود که اتفاقاً مقابل تمکین نیست. شوهر پس از نشوز زن، او را نصیحت می‌کند؛ سپس قهر می‌نماید آنگاه که این شیوه مؤثر نشود... در اینجا سخن از ترک اتفاق نیست که شوهر قصد اصلاح دارد و ترک نفقه رستهٔ مودت و رحمت را می‌گسلد.

و اما کار زن متأهل خارج از منزل، همین اندازه که مورد قبول شوهر قرار گرفت دیگر او حق مزاحمت ندارد. همچنین مرد حق ندارد مانع کار زوجه در داخل منزل ملکی خود شود. چنین فتوایی (منع زن از کار خانگی در منزلی که ملک شوهر است) خلاف صریح روایات و اصول قرآنی است.

● زنی هتم ۲۸ ساله، متأهل و دارای فرزند که در یکی از ادارات دولتی به خدمت مشغولم. شوهرم می‌گوید تو برای خروج از منزل و رفتن به محل کار هر روز باید از من اجازه بگیری. می‌خواهم بدانم آیا او چنین حقی دارد؟ و آیا کسب اجازه تنها برای زنان است؟ خواهش می‌کنم طبق مقررات اسلامی حکم و حدود اجازهٔ شوهر و ارتباط آن را با موضوع تمکین برایم بنویسید.

● در مورد اجازهٔ زن از شوهر دو محور اساسی مطرح است: نخست آنکه بگوییم زن باید در خروج از منزل از شوهرش اجازه بگیرد و دیگر آنکه پس از ازدواج اصل بر اطاعت و همیاری است. همین که شوهر زنش را منع نمی‌کند کافی است.

آنچه از روایات موجود برمی‌آید، محور دوم است یعنی منع از خروج زن حق شوهر است آن هم نه بدون دلیل که با رعایت مصلحت، زیرا کسب اجازه در هر موردی از اصل محبوسیت زن پیروی می‌کند که مورد نظر اسلام نیست و نشان‌دهندهٔ غیرت بیجا و بدبینی مرد است که باز در اسلام محکوم شده است. زن موجودی با اراده و آزاد است که طبق اصل قرآنی مودت و رحمت، همیار شوهر است، نه اسیر او.

بنابراین، اصل حاکم در زندگی زناشویی

ضعف تحصیلی

در کنار استعداد، چرا؟!...

دکتر هانس - هاینریش وگت

ترجمه علی اندیشه

می‌شود که در این خانواده‌ها، بیشتر پدرها و مادرها خود از یک ناراحتی روحی و یا ناراحتیهای زائیده شرایط نامناسب روحی رنج می‌برده‌اند. حتی اگر در قضاوت‌مان بخواهیم جانب احتیاط را از دست ندهیم معذالک این نکته قطعی است که کار کردن مادر در خارج از خانه، به خصوص در سه سال اول زندگی کودک، تأثیر منفی بر رشد او دارد. مخصوصاً اگر مادر دارای تخصصی نباشد، روابط اعضای خانواده نامنظم و نامرتب باشد و بچه هم در اصل، ناخواسته باشد. تحقیقات دقیقتر، اهمیت سه سال اول زندگی یک کودک را تأیید می‌کند: وضع دوره بارداری و زایمان، حوادث دوره رشد کودک، بازیهای او، جدایی از مادر، نحوه برخورد فیزیکی و روانی پدر با او و

فرزندان، وضع مسکن و میزان درآمد هم تقریباً وضع مشابهی بر خانواده‌های هر دو گروه حاکم بود.

ولی یک اختلاف بزرگ بین خانواده‌های دو گروه این بود که در بین مادران دانش‌آموزان گروه دوم، کسانی که در سه سال اول زندگی کودکشان، خارج از خانه کار می‌کرده‌اند تعدادشان دو برابر مادران گروه اول بود و به ویژه اغلب آنان نیز تخصص شغلی داشتند. این امر باعث شده است که کودکان این مادران، اولین سالهای عمر خود را در خانواده‌های پریشان و نامنظم بگذرانند.

به طور کلی وجود شرایط نامناسب و توأم با خطر در زندگی و رشد سالهای اول عمر کودکان گروه دوم از این حقیقت فهمیده

علت پریشانی و در نتیجه ضعف درسی بعضی دانش‌آموزان شش تا ۱۰ ساله، موضوع یک تحقیق روان‌شناختی و تعلیم و تربیتی است که چند سال پیش خانم «مارگارت برگر» استاد دانشگاه فرایبورگ آلمان انجام داد و طی آن محیط رشد این‌گونه دانش‌آموزان در سالهای اول زندگی با محیط رشد دانش‌آموزان دیگر که این ضعف را نداشتند مقایسه شد.

۵۰ دانش‌آموز که در درسهایشان موفق بودند (گروه اول) با ۵۰ دانش‌آموز دیگر که از نظر هوش و استعداد کمبودی نداشتند ولی ناتوانیهای درسی داشتند (گروه دوم)، مورد مقایسه و آزمایش قرار گرفتند. این را هم از ابتدا بدانیم که ناتوانیهای فوق به هیچ‌وجه جنبه بدنی و فیزیکی نداشت. هدف اصلی این تحقیق این بود که از طریق گفتگو با خود دانش‌آموزان و اعضای خانواده آنها، وضع کلی هر خانواده و روابط اعضای آن با یکدیگر، نقش هر یک در زندگی خانوادگی و موارد احتمالی فشارهای روحی و عصبی وارد بر دانش‌آموزان هر دو گروه در سالهای اول زندگی معلوم شود. ■

ناراحتیهای روانی و اجتماعی کودکان همچون بزرگسالان، کاملاً به کیفیت کارکرد خانواده مربوط می‌شود. در این تحقیق ابتدا پنداشته می‌شد که مسئله کودکان گروه دوم به میزان تحصیلات و موفقیت شغلی والدین مربوط می‌شود ولی والدین هر دو گروه غالباً از طبقه متوسط جامعه بودند و همگی آرزو داشتند فرزندانشان در مدارس درسی درس بخوانند که آینده بهتر و امکان تحصیلات عالی را فراهم می‌کنند. از نظر تعداد

● علت پریشانی ذهنی کودکان در دورهٔ مدرسه، در نحوهٔ رشد روحی و ذهنی آنها

در سالهای اول زندگی نهفته است.

● اشکالات آموزشی ناشی از اختلالات عصبی، خبر از یک عکس‌العمل و دفاع درونی در کودک

نسبت به ناامنی و ناآرامی موجود در خانواده می‌دهد.

● امنیت و آرامش کودک فقط در اثر تماس مداوم پدر و مادر با کودک تأمین می‌شود.

رفتار این چنین مادران برای کودکانشان، در حکم نوعی معالجه و درمان آرامش بخش است. کودکان گروه اول، زندگی را در یک جو توأم با حفاظت و امنیت خانوادگی گذرانده‌اند زیرا والدین آنها همواره آماده بوده‌اند با آنها تماس و انس داشته باشند، ناراحتیهایشان را کاهش دهند و مشکلاتشان را حل کنند.

در نظر مادران گروه دوم، فرزندان، موجوداتی بودند که می‌بایستی آرزوهای آنان را برآورده کنند و مادران به این مسئله توجه نداشتند که مستقل شدن «هدایت شده» کودکان قسمتی از رشد دوران کودکی آنهاست. اینکه در ذهن کودک، آشکارا یک انگیزهٔ یادگیری وجود دارد که از محیط اطرافش تغذیه و متمرکز می‌شود و آل‌بوم عکسهای خانوادگی این مسئله را نشان

می‌دهد. خانواده‌های گروه اول از نوع خانواده‌هایی بودند که تحت ریاست و فرمان یک بزرگ خانواده قرار داشتند و نظام پدرسالاری قدرتمندانه بر آنها حاکم بود. چیزی که برای خیلی از زوجهای جوان می‌تواند عجیب باشد، در این گروه، انگیزهٔ تحصیل در مدرسه و سرفقیتهای درسی کودکان برای کل فامیل مهم بود. در خانواده‌های پدرسالاری، بیش از تحصیلی در مدرسه، خواست اجرای خانواده بود. از این جهت کودکان این سون خانواده‌ها برای خود و دور از حوزهٔ قدرت بزرگترها، دنیای تشکرات و تصورات و بازیهای مستقل شخصی و به عبارت دیگر «بدون دنیای بزرگترها» تشکیل می‌دادند و در نتیجه مثل هنرمندان، اشتغالات مخصوص به خود و دوستی بسیار نزدیک با همسالان خود و

خیلی چیزهای دیگر.

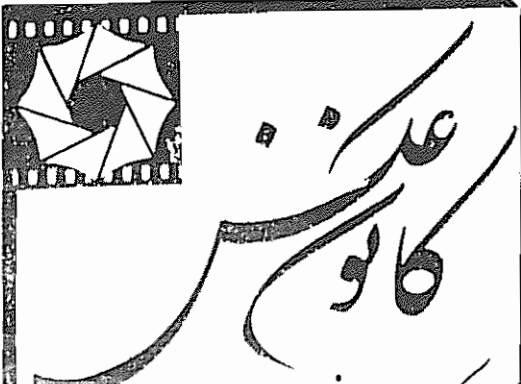
از تحقیق فوق این تجربه نیز به دست آمد که والدین هر کودک خودشان این دوره را چگونه ارزیابی می‌کنند: در بین والدین کودکان گروه اول، نصف بیشتر آنان (۶۴ درصد) رشد سریع کودک خود را امری عادی می‌دانستند و در بین آنان هیچ نشانه‌ای از کمبود محبت نسبت به کودکان دیده نشد. چنین وضع مثبتی فقط در یک چهارم والدین کودکان گروه دوم مشاهده شد. این نشان می‌دهد که علت پریشانی ذهنی کودکان در دورهٔ مدرسه، در نحوهٔ رشد روحی و ذهنی او در سالهای اول زندگی نهفته است و با نامناسب بودن رشد در این دوره، کودک بعداً نمی‌تواند این خسارت روحی و ذهنی را جبران کند.

اهمیت نقش مادر

رفتار آگاهانه یا ناآگاهانهٔ مادر اهمیت زیادی در این مسئله دارد. سختی نعرهٔ در طرز فکر و تصور کودک به عنوان منبع اصلی پریشانی کودک ارزیابی شده است. نتایج مطالعات کلینیکی در مورد سالهای اول زندگی کودکان گروه اول با ارزیابی و نظر مادران آنها، نشان می‌دهد که در سال اول زندگی، در ذهن این کودکان، تصویر مادر نقش پررنگی دارد. این تصویر، بر مادر مغشوش و بی‌حسی است. در سال اول زندگی در ذهن کودکان، «میتها» از طرف مادر، کشته شده است. این نکته مهم را روشن کرد که حضور و رفتار واقع‌گرایانه و آگاهانهٔ مادران گروه اول، قسمت زیادی از فشارها و سختیهای را که معمولاً کودکان در سه سال اول زندگی خود دارند برای آنها قابل تحملتر ساخته و جبران کرده است.

از دانش‌آموزان هر دو گروه خواسته شد که دربارهٔ «خانواده» نقاشی کنند. در نقاشیهای ارائه شده، نکات مهمی از وضع درونی خانواده‌ها منعکس شده بود که از رفتار ظاهری کودکان فهمیده نمی‌شد.

نیازمندیهای

عکسبرداری و فیلمبرداری از مجالس
و صنعتی و ورزشی با سیستم کامپیوتری
پاسلانس، انیماسیون، باندر، تصدیق
۲۸۲۵۴۲ - تقی پور

مدرسه راهنمایی دخترانه بهار دانش (غیرانتفاعی)

از دانش آموزان واجد شرایط ثبت نام می‌کند.
دانش آموزان ممتاز از تخفیف ویژه برخوردار می‌گردند.
آدرس: تهران خیابان سقیه - حدفاصل خیابانهای دکتر مفتاح و فرصت پلاک ۷۹
تلفن: ۸۸۲۲۲۲۳

گاهی هم مهاجرتها و فرارهای طراحی شده داشتند.

ضعف درسی و تشتت روانی

ولی در مورد خانواده‌های کودکان گروه دوم باید گفت که پدر غالباً یا در منزل حضور نداشته و یا حضور فیزیکی داشته ولی از نظر روانی غایب بوده است و در نتیجه، پناه بردن کودک به مادر، باعث نقص رشد او شده است و این نقص، قبل از هر چیز در روحیه او اثر گذاشته و باعث اختلالات آموزشی او شده است. ۶۲ درصد کودکان این گروه از نظر معاینه کلینیکی دچار تشتت روانی شدید بوده‌اند. در بیش از نیمی از این کودکان، کمبود رشد شخصیت دیده می‌شد و در نزد بقیه هم اختلالات عصبی وجود داشت.

تعداد زیاد کودکان دارای پریشانی روانی در بین گروه دوم به خوبی نشان می‌دهد که ضعف آموزشی این کودکان، نشانه‌دهنده بیمار بودن آنهاست. کمبود روحی این کودکان، وضع کودکان پرورشگاهی را تداعی می‌کند که ضعف آموزشی آنها به خوبی آشکار است.

به طور خلاصه می‌توان گفت که اشکالات آموزشی ناشی از اختلالات عصبی می‌تواند از یک عکس‌العمل و دفاع درونی خبر دهد که کودک بدین وسیله می‌خواهد نسبت به ناامنی و ناآرامی موجود در خانواده واکنش نشان دهد. امنیت و آرامش کودک هم فقط در اثر تماس مداوم پدر و مادر با کودک تأمین می‌شود و این همان حقیقت معروف است که خانواده صمیمی و آشنا به وظایف خود، شرط تأمین سلامتی و کارایی کودک است.

کلاس آشپزی ایران‌دخت

آشپزی فرنگی، مختلط، چینی، شیرینهای خشک و ترو شکلات و تزئین سبزی و میوه را بیاموزید.
تلفن: ۲۲۲۷۴۴۹

پذیرش کارآموز پوست و زیبایی با آخرین متد و با دادن مدرک دیپلم
تلفن: ۸۰۹۷۵۰۹

لاغری تضمینی
صدا در صد
تلفن: ۸۰۹۷۵۰۹

سالن آرایش و زیبایی

کلیه خدمات پوستی و زیبایی و آرایش بهداشت پوست و مو
رفع چین و چروک، جلوگیری از ریزش مو، رفع جوش و لک

برطرف کردن موهای بورت، آرایش عروس و همراهان زیر نظر متخصص
خیابان کریمخان خیابان میرزای شیرازی شماره ۳۴ تلفن: ۸۸۹۳۰۹۲

راگبره
تفکر

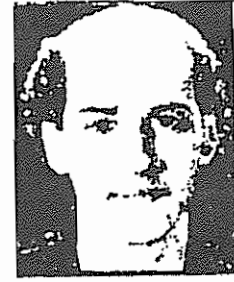
جدید خانم‌موی ایران جدید

(ویوینگ راشل سابق) اولین مؤسسه ترمیم مو در ایران

خبیری مسرت بخش برای تمام کسانی که موهای خود را از دست داده یا می دهند ما نتیجه آخرین تحقیقات و اکتشافات دانشمندان و متخصصین مو در امریکا را رایگان در اختیار شما قرار می دهیم که روش غای فوق در اروپا هم عرضه نمی شود این متدها نتیجه تلاش پیگیر متخصصین مو در امریکا می باشد، در این روش بدون عمل جراحی از یکصد تار مو تا ده ها هزار تار مو روی سر شما نصب می گردد ما این متد کاملاً جدید و استثنایی شما احساس خواهید کرد که موهایتان از زیر پوست روئیده و هیچگونه تفاوتی با موهای طبیعی تان ندارد و با لمس کردن موهای جدید حتی فراموش می کنید که موهایتان ریخته است با خیال راحت استحمام کرده و موهایتان را به فرم دلخواه شانه کنید. معذرت عرض می کنم چنانچه مورد پسندتان واقع گردید وجه آنرا بپردازید ضمناً فراموش نکنید متدهای فوق احتیاج به مراجعه بعدی ندارد.

تلفن: ۸۹۸۴۲۳

تهران خیابان ولی عصر حب سیمما آمریکا (انلانیک سابق)

مجتمع آموزشی پویا را خواهید شناخت

پویا

با کلاسهای
۱۵ تا ۲۰
نفره

* امکانات کامپیوتری
* سرویس آمدورفت و تغذیه
* آموزش زبانهای خارجی

پسرانه

راهنمائی

دبستان

تلفن

۲۵۷۴۷۳۰

تلفن

۲۷۳۱۱۴

شریعتی - کوچه شهید
موسیوند (صالح) کوی
خواجه کوچه لیلی ۱۲
خیابان شهید نواسانی
(فرمانیه) کوچه شهید
وطن پور پلاک ۱۵

تخفیف ویژه برای فرزندان فرهنگیان و دانش آموزان ممتاز

مجمع آموزشی پویا

از خواهران برادران ای
عام کامپیوتر - آرتوئی تکس
فانس و حسابداری عمومی
نقشه کشی و نقشه برداری
رادیو تلویزیون سیاه سفید
ماشین نویسی تایپ و روزنامه
مدرسه ویژه د. تمام سطوح
از رشته های پرینتنگی نماید
خسایطی متد کرلاوین
بافندگی و ستلابدزی و کروت
گل سازی پارچه ای و غیره
گلدوزی بادست و چرخ
ابریشم دوزی تصویر
آموزش آرایش از و نا تالی
از وزارت کار

خیابان کریمخان بوشهر حافظ
۸۹۴۲۲۱ - ۸۹۴۲۲۰
میدان امام حسین اول انقلاب
۷۵۵۹۹۵ - ۷۵۲۹۴۵

ماساژور دستی هور

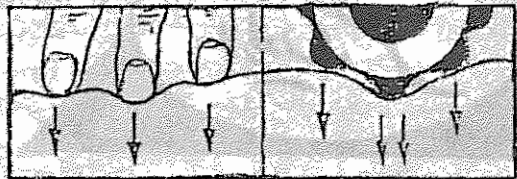

فرج چنان کاتب رنگ تبخیل
زیلی زیر پوستی دراز شکم سینه با بدن درازان
فرج خشکی، لرزشی، عضالینی

طراحی بر اساس طب فشاری

فروش در کلیه

دارو و خانه ها، فروشگاههای ورزشی و بهداشتی.

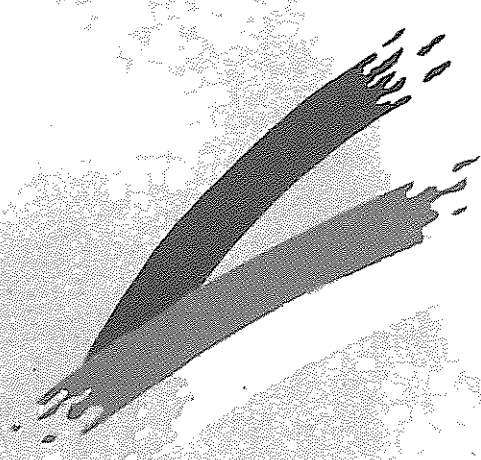
از شهر استانبول نماینده فعال بدیرفته می شود
نمایندگی مشهد ۲۹۲۶۸

رویکرد

مشاور روابط عمومی و تبلیغات

تلفن ۶۲۰۳۷۷

WWW.IRAN-ADVERTISING.COM

- مشاوره تبلیغاتی، فرهنگی، آموزشی، صنعتی
- تهیه و تولید انواع فیلم‌های صنعتی، تبلیغاتی، آموزشی و مستند به طریقه ۳۵ میلیمتری، ۱۶ میلیمتری و ویدئویی
- ساخت انواع تیزرهای تلویزیونی و آنونس‌های سینمایی
- عکسبرداری و تهیه اسلاید صنعتی، تبلیغاتی و آموزشی
- طراحی انواع بروشور، کاتالوگ، پوستر و سررسید
- انجام کلیه امور مربوط به چاپ و لیتوگرافی
- انجام کلیه امور مربوط به دکوراسیون و تزئینات نمایشگاهها و پروژه‌های صنعتی داخل و خارج از کشور
- طراحی و اجرای انواع هدایای تبلیغاتی
- ساخت انواع ماسک‌های صنعتی و عمرانی

زنان

نگاهی نو به زن و جامعه اولین دوره مجله زنان منتشر شد

شما می‌توانید ۹ شماره مجله زنان را در یک مجلد
زرگوب در آرشیو شخصی خود داشته باشید.

علاقه‌مندان می‌توانند با واریز کردن مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال به حساب جاری ۱۹۷۰

بانک ملی شعبه سمیه تهران (قابل پرداخت در کلیه شعب سراسر کشور) و

ارسال فیش بانکی به آدرس صندوق پستی ۵۵۶۳-۱۵۸۷۵ یک دوره مجله

زنان را با جلد مرغوب از طریق پست دریافت کنند. هزینه پست به عهده

مجله زنان است.

منتشر شد

ابن اعثم کوفی

الفتوح

نویسنده: محمد بن علی بن اعثم کوفی
مترجم: محمد بن احمد مستوفی هروی (از محققان قرن ششم ه.ق)
مصحح: غلامرضا طباطبائی مجد

کتاب الفتوح یا ترجمه تاریخ اعثم کوفی به گفته بیشتر محققان و مورخان دوره اسلامی یکی از معتبرترین متون تاریخ صدر اسلام است. این کتاب که به زبان عربی و در اوایل قرن چهارم هجری نوشته شده و در قرن ششم به وسیله محمد بن احمد مستوفی هروی به فارسی درآمده، برای تاریخ قدیم اسلام از زمان رحلت رسول اکرم (ص) تا خلافت هارون الرشید، بویژه در مورد آنچه مربوط به عراق و خراسان و ارمنستان و آذربایجان و جنگهای اعراب با خزرها و نفوذ و گسترش اسلام در ایران و روم شرقی است، منبعی مهم و قابل اعتماد است و، در این میان، در شرح واقعه کربلا و بیان رشادت امام حسین (ع) و تاریخنگاری منصفانه نمونه‌ای ممتاز محسوب می‌شود.

خواستاران این کتاب در شهرستانها می‌توانند بهای آن را به حساب شماره ۴۹۶/۱۱ بانک مرکزی واریز نمایند (از همه شعب بانک ملی می‌توان به این حساب حواله کرد) و اصل فیش بانکی را همراه با فرم تکمیل شده زیر به دفتر مرکزی این شرکت ارسال دارند تا کتاب با پست سفارشی برای آنها فرستاده شود (لطفاً کپی فیش را نزد خود نگهدارید).

اینجانب ..... به نشانی ..... کدپستی: .....
تلفن: ..... با ارسال اصل فیش بانکی شماره ..... به مبلغ ..... ریال درخواست می‌کنم
نسبت به ارسال کتاب ..... اقدام فرمایید.

انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی
(شرکت سهامی)

دفتر مرکزی و فروشگاه بزرگ کتاب: تهران، خیابان افریقا، چهارراه حقانی (جهان‌کودک)، کوچه کمان، شماره ۴، کد پستی ۱۵۱۸۷؛ تلفن: ۶۸۴۵۶۹-۷۰ و ۸۰۱۷۶۰۵-۶؛ صندوق پستی ۱۵۱۷۵-۳۶۶؛ فاکس: ۶۸۴۵۷۲
فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، جنب دبیرخانه دانشگاه تهران

نفسهای سبز

طبیعت را غنیمت بشماریم

سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران